

UDC: 349.8(042)(577.1)

JINOYATNING OBYEKTIV TOMONI BELGILARI JINOYAT TARKIBI TO'G'RISIDAGI KONSEPSIYALARNING SHAKLLANISH ASOSI SIFATIDA: TAHLIL VA TAKLIF

Xudaykulov Feruzbek Xurramovich,

Toshkent davlat yuridik universiteti

Jinoyat huquqi, kriminologiya va

korrupsiyaga qarshi kurashish kafedrası dosenti v.b.,

yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori (PhD)

ORCID: 0000-0002-4940-3762

e-mail: dr.profi114@gmail.com

Annotasiya. Mazkur maqolada tadqiq etishning mantiqiylik, tizimlilik, mantiqiy-yuridik, qiyosiy-huquqiy metodlaridan keng foydalanilgan. Jumladan, birinchi navbatda, jinoyat tarkibi to'g'risidagi konsepsiyalarning shakllanishi atroflicha bayon qilingan. Shuningdek, jinoyat tarkibi to'g'risidagi konsepsiyalarning shakllanishida jinoyatning obyektiv tomoni belgilari asosiy o'rinni egallaganligi va ular haqida jinoyat huquqi nazariyasida olimlar tomonidan bildirilgan fikrlar, qarashlar yoritilgan bo'lib, undan so'ng esa jinoyat obyektiv tomoni belgilari asosida nemis klassik jinoyat huquqi maktabida jinoyat tarkibining boshqa subyektiv belgilari ishlab chiqilganligi va ularning o'ziga xos xususiyatlari ketma-ket tavsiflab berilgan. Shu bilan birga zamonaviy jinoyat huquqi nazariyasida mavjud jinoyat tarkibi tushunchasi ishlab chiqilishida jinoyatning obyektiv tomoni belgilarining o'ziga xos ahamiyati bayon qilingan. Ushbu maqolada tadqiq etishning deduksiya metodi asosida jinoyat tarkibi to'g'risidagi ta'limotning asosi sifatida jinoyat obyektiv tomon belgilari, ya'ni corpus delicti – qonun tarkibi – jinoyat tarkibi tushunchasi to'g'risidagi jinoyat huquqida mavjud nazariy-ilmiy qarashlar o'z aksini topgan. Shuningdek, ushbu maqolada asosiy e'tibor jinoyatning obyektiv tomoni belgilarining jinoyat tarkibi to'g'risidagi konsepsiyalarda va jinoyat tarkibi tushunchasi shakllanishida hamda rivojlanishida tutgan o'rni va ularning o'ziga xos jinoyat-huquqiy ahamiyati, shuningdek O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksida keltirilgan javobgarlikning yagona asosi sifatida jinoyat tarkibi belgilari bilan bog'liq nazariy va amaliy muammolar yoritilgan. Shu bilan birga, MDH davlatlari, xususan, Rossiya Federasiyasi va Moldova jinoyat qonunchiligi tahlil etilib, bu borada O'zbekiston Respublikasi jinoyat qonunchiligini takomillashtirish bo'yicha aniq taklif va tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so'zlar: jinoyat, corpus delicti, qonun tarkibi, jinoyat tarkibi, ijtimoiy xavfli qilmish, obyektiv belgilar, jinoyatning obyektiv tomoni belgilari.

ПРИЗНАКИ ОБЪЕКТИВНОЙ СТОРОНЫ ПРЕСТУПЛЕНИЯ КАК ОСНОВА ФОРМИРОВАНИЯ КОНЦЕПЦИИ ЭЛЕМЕНТОВ СОСТАВА ПРЕСТУПЛЕНИЯ: АНАЛИЗ И ПРЕДЛОЖЕНИЯ

Худайкулов Ферузбек Хуррамович,

доктор философии по юридическим наукам (PhD),

и.о. доцента кафедры «Уголовное право, криминология

и противодействие коррупции»

Ташкентского государственного юридического университета

Аннотация. В данной статье широко используется логический, системный, логико-правовой, сравнительно-правовой методы исследования. В частности, в первую очередь подробно описано становление учения о концепции состава преступления. Также рассматриваются роль объективной стороны преступления в формировании учения о концепции составе преступления, взгляды, выраженные учеными в теории уголовного права, далее классифицированы отдельные субъективные признаки состава преступления и их особенности, выработанные классической немецкой школой уголовного права на основе признаков объективной стороны. Вместе с этим описывается значение особенностей объективной стороны преступления при разработке существующего понятия состава преступления в современной теории уголовного права. В работе на основе метода дедукции нашло свое отражение понятие состава преступления, принимая за основу объективную сторону преступления, т.е. *corpus delicti* – состав закона – понятие состава преступления. Кроме этого, в статье рассмотрены важность объективных сторон преступления в становлении и развитии учения о составе преступления и концепции состава преступления, их конкретное уголовное значение, а также теоретические и практические проблемы, связанные с элементами состава преступления как единственного основания ответственности, установленной в Уголовном кодексе Республики Узбекистан. Вместе с этим было проанализировано уголовное законодательство ряда стран СНГ, в частности Российской Федерации, Республики Беларусь и Молдовы, на основе анализа разработаны конкретные предложения и рекомендации по совершенствованию уголовного законодательства Республики Узбекистан.

Ключевые слова: преступление, *corpus delicti*, состав преступления, состав закона, общественно опасное деяние, объективные признаки, признаки объективной стороны преступления.

SIGNS OF THE OBJECTIVE SIDE OF CRIME AS A BASIS FOR FORMING THE CONCEPT OF THE ELEMENTS OF CORPUS DELICTI: ANALYSIS AND PROPOSAL

Khudaykulov Feruzbek Khurramovich,

Acting Assistant Professor of the Department of Criminal Law,
Criminology and Anti-Corruption of Tashkent State University of Law,
Doctor of Philosophy (PhD) in Law

Abstract. This article widely uses logical, systemic, logical-legal, comparative-legal research methods. In particular, first of all, the formation of the concepts of the structure of crime is analysed. Also, the role of the objective side of the crime in the formation of the concepts of the *corpus delicti*, the views expressed by scientists in the theory of criminal law are considered, after which individual subjective signs of the *corpus delicti* and their features are classified, developed on the basis of the signs of the objective side of the classical German school of criminal law. At the same time, the significance of the signs of the objective side of the crime in the development of the existing concept of *corpus delicti* in the modern theory of criminal law is described. In this article, based on the deduction method, the work reflects the concept of *corpus delicti*, taking the objective side of the crime as the basis of this doctrine, that is, *corpus delicti* – the composition of the law – the concept of *corpus delicti*. In addition, the article considers the specifics of the objective side of the crime in the formation and development of the doctrine of the *corpus delicti* and the concept of the *corpus delicti*, their specific criminal significance, as well as theoretical and practical problems associated with the elements of the *corpus delicti*, crime as the only basis for responsibility given in the Criminal Code of the Republic of Uzbekistan. At the same time, the criminal legislation of the CIS countries, in particular Russian Federation, Belarus and Moldova have been analyzed, specific proposals and recommendations are developed to improve the criminal legislation of the Republic of Uzbekistan.

Keywords: crime, *corpus delicti*, the composition of crime, composition of the law, socially dangerous act, objective signs, signs of the objective side of the crime.

Kirish

Jinoyat tarkibining obyektiv tomonini tadqiq qilishdan oldin jinoyat tarkibi tushunchasiga aniqlik kiritish maqsadga muvofiq bo'ladi. Jumladan, amaldagi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 16-moddasi 2-qismida "Ushbu Kodeksda nazarda tutilgan jinoyat tarkibining barcha alomatlari mavjud bo'lgan qilmishni sodir etish javobgarlikka tortish uchun asos bo'ladi" deb qonun chiqaruvchi tomonidan mustahkamlangan. Javobgarlikka tortishning yagona asosi bu jinoyat tarkibi barcha belgilarining mavjudligidir. Jinoyat kodeksida jinoyat tarkibi tushunchasiga ta'rif berilmagan. Mazkur tushuncha amaldagi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining sakkizta joyidagina qo'llanilgan. Ular quyidagilar: 10-moddasi, 16-moddasi 2-qismi, 26-moddasi 3-qismi, 32-moddasi 3-qismi, 40-moddasi 3-qismi, 55-moddasi 3-qismi, 56-moddasi 4-qismi va VIII bo'lim – "Atamalarining huquqiy ma'nosi"da (Tamom bo'lgan jinoyat – muayyan jinoyat tarkibining barcha zarur alomatlarini o'z ichiga oladigan ijtimoiy xavfli qilmish).

Jinoyat tarkibi tushunchasini asosan amaldagi O'zbekiston Respublikasi Jinoyat kodeksining 16-moddasi 2-qismi va yuqorida keltirilgan moddalarda nazarda tutilgan "jinoyat tarkibi" so'z birikmasini sharhlash orqali aniqlash mumkin bo'ladi.

Jinoyat huquqi nazariyasida insonning jinoiy xulq-atvori shartli ravishda ikkiga bo'linadi. Ular obyektiv va subyektiv jinoiy xulq-atvordir. Obyektiv deganda odatda jinoyat qonuni bilan qo'riqlanadigan obyektlarga zarar yetkazish yoki shunday zarar yetkazishning real xavfi ostida qoldirishdan iborat bo'lsa, subyektiv jinoiy xulq-atvor deganda esa sodir etilgan jinoiy qilmishga bo'lgan ruhiy (psixik) munosabat tushuniladi. Bunday bo'linish shartli bo'lib, faqat ilmiy maqsadlarda insonning mazkur xulq-atvori chuqurroq o'rganish uchun xuddi shunday tadqiq etiladi.

Material va metodlar

Maqolada tadqiq etishning mantiqiylik, tizimlilik, induksiya, deduksiya, mantiqiy-yuridik, qiyosiy-huquqiy metodlaridan keng foydalanilgan.

Tadqiqot natijalari

Jinoyat tarkibi tushunchasi lotinchada "corpus delicti" atamasi bilan ifodalanib, jinoyatning mavjud asosi va tarkibini anglatadi.

XVI asrdan boshlab, "corpus delicti" tushunchasi ishni sudga ko'rishda yetarlicha protsessual ahamiyatga ega bo'lib, qilmishda jinoyat tarkibining mavjudligini isbotlash asosi sifatida qaralgan.

Umumiy (anglo-sakson) huquq oilasida "corpus delicti" ham jinoyat-huquqiy ham protsessual-huquqiy o'ringa ega bo'lgan [1, 166-b.].

XVI–XVII asrlarda jinoyat tarkibi deganda, jinoyat sodir etish natijasida qolgan izlar, tashqi belgilar, jinoyat sodir etilganligini isbotlovchi faktlar, masalan, zo'rlik alomatlari bilan hayotdan mahrum qilingan murdaning mavjudligi [2, 170-b.].

Tagansevning fikricha, XVI asrdan boshlab, "corpus delicti" tushunchasi ishni sudga ko'rishda yetarlicha protsessual asos sifatida ahamiyat kasb etib, unga tashqi dunyoda iz qoldiruvchi mavjud jinoyatlarning izlari (murda, qon) sifatida qaralgan [3, 366-b.].

XVIII asr oxirlaridagina nemis yuridik (huquqiy) adabiyotlarida "jinoyat tarkibi" tushunchasi jinoyat moddiy huquqida ishlatila boshladi [4, 143-b.].

Jinoyat tarkibi haqidagi konseptual nazariyalarning paydo bo'lishi aynan XVIII–XIX asrdagi klassik jinoyat huquqi maktabi rivojlanishi bilan uzviy bog'liqdir. Klassik nemis jinoyat huquqi jinoyat huquqi nazariyasiga o'z ta'sirini o'tkazgan.

Jinoyat to'g'risidagi ta'limotning rivojlanishi XVIII–XIX asrlarga to'g'ri keladi. Bunda klassik jinoyat huquqi maktabi vakillarining hissiy yuqoridir. Nemis jinoyat huquqida jinoyat tarkibi deganda jinoyat qonuni dis-

pozitsiyasidagi jinoyat huquqiy norma mazmunini anglatuvchi “qonun tarkibi” tushunchasi ishlatilgan va bu doktrina darajasiga olib chiqilgan. Klassik jinoyat huquqi maktabi bu doktrinani rad etib, ular jinoyat qonunida asosan jinoyat tarkibi tushunchasiga emas, balki jinoyat va uning belgilariga asosiy e’tiborni qaratdi, shuningdek jinoyat tarkibi belgilarining mavjudligi javobgarlikka tortish uchun asos bo’lishini mustahkamlashdi.

N.S. Tagansev jinoyat tarkibi bo’yicha uchta asosiy elementni ajratib ko’rsatgan: 1) harakat qiluvchi shaxs – jinoiy qilmish aybdori; 2) aybdor shaxs harakati qaratilgan narsa – tajovuz predmeti va obyekti; 3) ichki va tashqi tomonlarga ega jinoiy tajovuz. U jinoyat tarkibiga huquqiy munosabat sifatida qaragan [5, 141-b.].

O.A. Kistyakovskiy jinoyat tarkibi deganda ularsiz (yoki ulardan birisiz) jinoyatni tasavvur etib bo’lmaydigan mavjud muhim belgilar – jinoyat subyekti, obyekti, subyektning ichki va tashqi faoliyati hamda uning natijasini taklif qilgan edi [6, 172-b.].

Jinoyat tarkibi to’g’risidagi ta’limotning rivojlanishiga o’zining ulkan hissasini qo’shgan A.N.Traynin bo’lib, uning fikricha, jinoyat tarkibi deganda ijtimoiy xavfli harakat yoki harakatsizlikni jinoyat sifatida e’tirof etadigan qilmishning barcha obyektiv va subyektiv belgi (element)lar yig’indisi tushunilgan [7, 54-b.].

A.A.Piontkovskiy esa umuman jinoyat tarkibining asosiy elementlari deganda shunday elementlar tushuniladiki, ular har bir jinoyatda mavjud bo’ladi. Ularning mavjud emasligi o’z-o’zidan jinoyat tarkibining mavjud emasligini anglatadi. U quyidagi jinoyat elementlarini ajratib ko’satadi:

1) muayyan jinoyat subyekti; 2) muayyan jinoyat obyekti; 3) jinoyat subyektining xulq-atvorini tashkil etuvchi muayyan subyektiv tomoni xususiyati; 3) uning xulq-atvorining obyektiv tomon xususiyati [8, 241-b.].

Jinoyat huquqi bo’yicha birinchi chiqqan darslikda jinoyat tarkibiga mazkur jinoyatni

tavsiflovchi belgilar (elementlar) yig’indisi sifatida ta’rif berilgan edi [9, 41-b.].

XX asr o’rtalariga kelib jinoyat huquqi nazariyasi (doktrinasida) jinoyat tarkibi deganda, qilmishni jinoyat sifatida tavsiflaydigan elementlar va belgilar yig’indisi, ya’ni tizimi tushunila boshlandi. O’sha davrlarda jinoyat tarkibini “qonunchilik modeli” yoki “ilmiy abstraksiya” sifatida tushunish ta’limoti mavjud edi. Bunday ta’limot XX asr jinoyat huquqi maktab vakillari tomonidan rad etilgan edi. Jinoyat tarkibi to’g’risidagi ta’limot rivojlanishining daslabki bosqichida ijtimoiy xavfli qilmishning tarkibiy elementlar strukturasini tushunilgan.

Tadqiqot natijalari tahlili

Jinoyat huquqi nazariyasi (doktrinasida) XX asrning 50-yillariga kelib jinoyat tarkibi to’g’risidagi ta’limot “ikkita asosiy yo’nalish”ga bo’lindi. Birinchisi, jinoyat tarkibi jinoyatning yadrosi, strukturasini (ichki qurilmasi), real obyektiv haqiqatda mavjud tuzilishi sifatidagi ta’limot (konsepsiya), ikkinchisi esa qonunchilik modeli yoki ilmiy abstraksiya sifatidagi ta’limot (konsepsiya). Mazkur bo’linish javobgarlik asosini tushunishda yuridik (jinoyat tarkibi belgilari mavjudligi) va ijtimoiy (ijtimoiy xavfli qilmishning mavjudligi) asoslar bo’linishiga ham olib keldi. Keyinchalik jinoyat huquqi nazariyasida javobgarlikning yuridik va faktik asoslari mavjudligi to’g’risidagi ta’limot yuzaga chiqdi.

Yuqoridagi bo’linish natijasida jinoyat huquqi nazariyasi (doktrinasida) jinoyat tarkibi to’g’risidagi ta’limot bo’yicha ikkita asosiy konseptual yondashuv jinoyat huquqi maktabi vakillari shakllandi:

Birinchi konsepsiya. Jinoyat tarkibining ilmiy abstraksiya konsepsiyasi

V.V. Sverchkov fikricha, jinoyat tarkibi o’zida “nazariy qurilish (konstruksiya) abstraksiyasi”ni ifodalaydi va to’rtta: ikkita obyektiv (obyekt, obyektiv tomon) va ikkita subyektiv (subyekt, subyektiv tomon) elementlaridan iborat bo’ladi. Jinoyat tarkibi

deganda ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflaydigan obyektiv va subyektiv elementlar hamda belgilar yig'indisi tushuniladi. U qilmishni jinoyat sifatida to'g'ri kvalifikatsiya qilish va aybdor shaxsni jinoiy javobgarlikka tortish uchun zarur hisoblanadi [10, 91-b.].

Mazkur konsepsiyaning shakllanishi va rivojlanishida jinoyat tarkibi obyektiv belgilari, xususan, jinoyat obyektiv tomonini ifodalovchi belgilarning nazariy jihatdan kashf etilishi va takomillashishi natijasida subyektiv belgilar nazariy asoslarini ishlab chiqishda muhim ahamiyat kasb etadi. Jumladan, jinoyat objekti va unga yo'naltirilgan jinoiy tajovuz tashqi belgilariga qarab subyektiv belgilar (ruhiy munosabat, qasd yo'nalishi, ayb) shakllanadi.

Ushbu konsepsiyada ilgari surilgan "jinoyat tarkibi – bu ilmiy abstraksiya" deyilgan ilmiy qarashlarni o'rganish asnosida o'z-o'zidan savol tug'iladi. Qanday qilib ilmiy abstraksiya sodir etilgan ijtimoiy xavfli qilmish kvalifikatsiyasida o'z o'rniga ega bo'lishi mumkin? Jinoyatni kvalifikatsiya qilish – bu amaliyotda amalga oshiriladigan aniq-amaliy operatsiya hisoblanadi.

Bu konsepsiyadagi ilmiy qarashlar XIX asrlarda, shuningdek XX asr boshlarida mavjud olimlar va kriminalistlarning "umumiy jinoyat tarkibi" degan qarashlarining mantiqiy rivojlanish davomi hisoblanadi. "Umumiy jinoyat tarkibi" abstraksiyasining mazmun-mohiyatini haqiqatda uning real hayotda mavjud bo'lmasligi tashkil qiladi. U jinoyatni kvalifikatsiya qilishda ahamiyatga ega emas. U barcha jinoyatlar uchun umumiy bo'lgan elementlarni o'rganishda o'z ahamiyatiga ega bo'ladi. Barcha jinoyatlar uchun umumiy elementlar deganda kim jinoyat subyekti bo'lishi, ayb qanday shakllarda namoyon bo'lishi, jinoyat obyektiv tomoni qanday belgilardan tashkil etishi va boshqalar tushuniladi. Bunday holatlarda jinoyat tarkibi elementlari faqat nazariy jihatdan ko'rib chiqiladi. U jinoiy javobgarlikning yagona

asosi sifatida ifodalanmaydi. Jinoyat tarkibi jinoiy javobgarlikning yagona asosi sifatida ifodalanganda, uning faqat tur bo'yicha tarkibi tushuniladi va jinoyat o'zida muayyan haqiqatda mavjud subyekt, obyekt, subyektiv tomon va obyektiv tomoni kabi elementlarni qamrab oladi. Shuningdek, jinoyat qonuni normalarida aniq jinoyat tarkibi ifodalanadi. Jinoyat tarkibi elementlari nafaqat jinoyat qonuni Maxsus qismida, balki uning Umumiy qismi normalarida (jinoiy javobgarlik yoshi, aqli rasolik, ayb va uning shakllari va boshqalar) ham ifodalanadi. Hozirgi kundagi jinoyat huquqi nazariyasida mavjud jinoyat tarkibini ilmiy abstraksiya deb tushunish "umumiy jinoyat tarkibi" konsepsiyasi bilan uzviy bog'liq hisoblanadi.

Ikkinchi konsepsiya. Real jinoyat tarkibi konsepsiyasi

Bu konsepsiya tarafdorlaridan biri N.F. Kuznesova bo'lib, mazkur konsepsiya doirasida jinoyat tarkibi deganda, qilmishni ijtimoiy xavfliligini tavsiflovchi zaruriy elementlardan tashkil topgan, JK Umumiy va Maxsus qism dispozitsiyasida nazarda tutilgan jinoyat-huquqiy normalarda aks etgan belgilarni ifodalovchi jinoyatning quyi tizimli yadrosi (asosi, mohiyati) tushuniladi [11, 11-b.].

Ushbu konsepsiya XX asrning 20-yillardagi jinoyat huquqi maktab an'alariga asoslanadi. Mazkur maktab jinoyat tarkibida qilmishning muhim "tavsiflovchi" belgilari yig'indisidan mavjud bo'lib, ular jinoyatlar guruhiga kirishini asoslashga harakat qilgan [12, 105-b.].

Mazkur konsepsiyaga ko'ra jinoyat tarkibi jinoyatning ajralmas bir bo'lagi sifatida real obyektiv haqiqatda mavjud bo'ladi. Jinoyat va jinoyat tarkibi – butun va uning bir qismi sifatida o'zaro munosabatda bo'ladi.

Har qanday jinoyat real obyektiv borlikda muayyan jinoyat tarkibi belgilariga ega bo'ladi. Mazkur belgilar uning elementlarini tavsiflaydi, elementlar esa butunning bir qismi sifatida muayyan bir jinoyatni tavsiflab

beradi. Ya'ni, har qanday jinoyat o'z tarkibiy tuzilishi va tizimiga ega bo'lib, o'z navbatida, bu uning yadrosini tashkil qiladi. Jinoyat – jinoyat tarkibi va ular belgilari o'zaro munosabatda bo'ladi hamda bir-birini butunning ajralmas qismi sifatida to'ldiradi.

N.F. Kuznesova ta'kidlashicha, jinoyat tarkibi – ijtimoiy xavfli qilmishni tashkil qiladigan va ifodalaydigan zaruriy obyektiv va subyektiv elementlar tizimi, Jinoyat kodeksi Umumiy va Maxsus qism normalari dispozitsiyasida nazarda tutilgan belgilar tizimidir [13, 484-b.].

Olimaning yuqoridagi ta'rifidan ko'rinib turibdiki, jinoyat tarkibi hech qanday ilmiy abstraksiya ham emas, jinoyatni qonunda mavjud jinoyat tushunchasi va uning tavsifi ham emas. Jinoyat tarkibi jinoyatning ichki tuzilishini tavsiflaydigan zaruriy elementlar tizimini ifodalab, u jinoyatning ichida mavjud bo'ladi.

Jinoyat tarkibi qilmishni kvalifikatsiya qilish uchun zarur va yetarli bo'lgan elementlarni qamrab oladi. N.F. Kuznesova "jinoyat tarkibi jinoyat mohiyatini to'liq qamrab olmaydi. U umuman ijtimoiy xavflilik va jinoiy javobgarlik uchun yetarli bo'lgan asosiy, zaruriy belgilar yig'indisi hisoblandi [13, 487-b.]."

Shuningdek, V.N. Kudryavsev fikricha, qonunchilik jinoyat tarkibini belgilamaydi (unga ta'rif bermaydi), u jinoyat tarkibining belgilari to'liq yoki qisman tavsiflangan jinoiy-huquqiy normani aniqlaydi hamda uni tavsiflaydi. Ushbu belgilar muayyan jinoyatga haqiqatda tegishli bo'lib, ular insonlar anglashidan qat'i nazar obyektiv mavjud bo'ladi. Shuningdek, qonun chiqaruvchining asosiy vazifasi mazkur belgilarni keng va eng aniqlik bilan ko'rib chiqish hamda ifodalash hisoblanadi [14, 46–47-b.].

Mazkur konsepsiya ko'ra jinoyat tarkibi jinoyatning "yadrosi" va "skeleti" bo'lib, to'rtta elementni ifodalaydi. Bu konsepsiya tarafdorlari bu jinoyat tarkibi elementlarini "tizimosti" deb atashadi. Tizimosti degani

jinoyat qonunida ifodalangan jinoiy qilmishni ifodalaydigan belgilar tizimi tushuniladi. Ularga jinoyat obyekti, obyektiv tomoni, jinoyat subyekti, subyektiv tomoni kiradi. Mazkur tizimosti elementlarga fakultativ belgilar ham kiradi. Ular jinoyat sodir etish vaqti, joyi, holati, usuli, quroli va vositasi, maqsad, motiv, jinoyat predmeti, maxsus subyekt belgilari, jinoyat predmeti hisoblanadi. Bu belgilar jinoyat qonunida nazarda tutilsa yoki normada nazarda tutilgan ba'zi jinoyat tarkibini tahlil qilish, talqin qilish orqali zaruriyga aylanishi mumkin.

Ushbu konsepsiya vakillari jinoyat tarkibini qonun chiqaruvchining o'zi jinoyat qonunida jinoyatda ifodalangan hodisa sifatida o'z ilmiy qarashlarini bayon qiladi. Mazkur yondashuvda jinoyat tarkibi jinoyatning ichida mavjud bo'lgan uning kvintessensiyasi (asosi) deb qaraladi. Unda jinoyat tarkibiga birinchi konsepsiyaning asosiy g'oyasi bo'lgan "nazariy va ilmiy abstraksiya" va "qonunchilik modeli" sifatida qaralmaydi. Unda jinoyatni tashkil qiladigan va real hayotda sodir bo'ladigan hodisa sifatida jinoyat obyekti, obyektiv tomoni, subyekt, subyektiv tomon kabi elementlar asosiy o'rinni egallaydi.

Bu konsepsiyada mavjud ilmiy qarashlarni tahlil qilish natijasida o'z-o'zidan mantiqiy savol tug'iladi. Xususan, jinoyat obyekti jinoyat qonuni bilan tartibga solinadigan ijtimoiy munosabat ko'rinishidagi ijtimoiy-huquqiy hodisa bo'lib, u real xususiyat kasb etmaydi, balki qonunchilik modeli hisoblandi. Qanday qilib abstraksiya elementlari (nazariyada ishlab chiqilgan) real ijtimoiy-huquqiy hodisa sifatida namoyon bo'lishi mumkin?

Mazkur konsepsiya tarafdorlari tomonidan ijtimoiy xavfli qilmishda ijtimoiy xususiyat kasb etib, haqiqatda mavjud bo'ladigan jinoyat tarkibi mohiyati uning xususiyatidan kelib chiqib asossiz ravishda talqin qilinadi. Ular jinoyat tarkibini

huquqiy hodisa, shuningdek jinoyatni esa ijtimoiy hodisa sifatida e'tirof etishadi. Aslini olganda esa jinoyat ham, jinoyat tarkibi ham o'z xususiyatlaridan kelib chiqib ijtimoiy-huquqiy hodisalar hisoblanadi. Sodir etilgan ijtimoiy xavfli qilmish haqiqatda mavjud bo'ladi va qonunchilik uni jinoyat deb topishiga bog'liq bo'lmaydi. U real obyektiv holatda jinoiy hodisa sifatida hayotda mavjud bo'ladi [13, 485–486-b.].

Bu konsepsiya tarafdorlari jinoyat tarkibi tushunchasini ilmiy nazariyada ishlab chiqilgan tushuncha deb qarashlarni noto'g'ri amalga oshirilgan qiyosiy tahlil natijasi sifatida qarashadi. Jinoyat va uning tarkibi tushuncha sifatida emas, balki real voqelikda mavjud bo'ladigan hodisa sifatida qiyosiy tahlil qilinishi lozim. Chunki jinoyat tarkibi har qanday jinoyat yadrosi sifatida markaziy o'rinda turib, uning belgilari jinoyatning belgilarini ifodalaydi. Ushbu konsepsiya tarafdorlarining fikricha, "har qanday tushuncha – jinoyat tarkibi tushunchasi ham, jinoyat qonunida nazarda tutilgan jinoyat tushunchasi ham qonunchilik abstraksiyasi (ishlab chiqilgan) bo'lsa, nazariya (fan)da berilgani esa ilmiy abstraksiya, ya'ni qonunchilik yoki olimlar tomonidan ularning ilmiy faoliyatida ishlab chiqilgan abstraksiyalar hisoblanadi" [13, 486-b.].

Konsepsiyadagi ilmiy qarashlarni tahlil qilish natijasida o'z-o'zidan savol tug'iladi. Jinoyat tarkibi qonunchilik yoki nazariyada ishlab chiqilgan abstraksiya ekan, mazkur abstraksiyalar uchun qanday obyektiv asoslar mavjud bo'lishi mumkin? Mazkur konsepsiyaning taniqli namoyandalaridan biri N.F. Kuznesova quyidagicha javob beradi: jinoyat tarkibi tushunchasini boshqa jinoyat-huquqiy tushunchalar qatori sof aqldan o'zboshimchalik bilan qabul qilmaydi, ya'ni muayyan normada nazarda tutmaydi... Barcha qonunchilik va ilmiy tushunchalar real asosga hamda ijtimoiy obyektiv haqiqatda mavjud bo'lgan hodisalarga asoslanadi [13, 486-b.].

Darhaqiqat, sodir etilgan jinoiy qilmishning ijtimoiy xavfliligini ifodalaydigan belgilar yig'indisi haqiqatda obyektiv mavjud bo'ladi. Qonun chiqaruvchi bu qilmish belgilari yig'indisini jinoyat qonuni muayyan normasida nazarda tutadi va mazkur ijtimoiy xavfli qilmish o'zining qonunga xiloflik belgisi bilan jinoyat qonunida mustahkamlanadi. Jinoyat qonuni muayyan normasida mazkur jinoiy qilmishning eng asosiy belgilari tanlanadi va mustahkamlanadi. Natijada sodir etilgan jinoiy qilmish qonun chiqaruvchi tomonidan tayyorlangan tayyor model, ya'ni Jinoyat kodeksi muayyan normasi bilan to'g'ri kvalifikatsiya qilinishiga sabab bo'ladi.

Uchinchi konsepsiya. Normativ yoki qonunchilik modeli – jinoyat tarkibi konsepsiyasi

Bu konsepsiya romano-german huquq oilasiga kiruvchi davlatlarda XX asrning 50-yillarida vujudga kelgan bo'lib, u "normativ" yoki "qonunchilik modeli" nomi bilan e'tirof etila boshlagan edi.

Mazkur konsepsiya eng ko'p tarqalgan bo'lib, undagi ilmiy qarashlarga ko'ra jinoyat tarkibi o'zida qonunchilik tuzilishi (konstruksiya), normativ model, jinoyatning qonundagi tavsifini ifodalaydi. Har bir konsepsiyaning farqli jihatlari bo'lganidek, birinchi konsepsiyadan buning asosiy farqli jihati birinchisi jinoyat tarkibini o'ta doktrinal tushuncha sifatida ifodalasa, mazkur konsepsiya esa uni qonunchilik kategoriyasi sifatida ifodalaydi. Ushbu konsepsiyadagi bunday yondashuv jinoyat va jinoyat tarkibi tushunchalarini bir-biriga qarama-qarshi qo'yadi. Jinoyat – real ijtimoiy hodisa bo'lsa, jinoyat tarkibi esa formal va yuridik tushuncha hisoblanadi. Mazkur konsepsiyaga ko'ra, jinoyat tarkibi jinoyat belgilarining qonunchilik tomonidan qonunda ifodalanishini bildiradi.

A.I. Rarog ta'kidlashicha, jinoyat – bu jazo qo'llash tahdidi bilan jinoyat qonuni asosida taqiqlangan muayyan ijtimoiy xavfli qilmishning real hayotda sodir bo'lishidir, jinoyat tarkibi esa jinoyat huquqi fani tomonidan ish-

lab chiqilgan va qonunda mustahkamlangan shunday instrumentki, u ijtimoiy-xavfli qilmishning yuridik tuzilishi (konstruksiya)ni belgilash va qilmishning Jinoyat kodeksining Maxsus qismi u yoki bu normasida jinoyat sifatida ifodalanishi haqida xulosa qilish imkonini beradi. Jinoyat tarkibi – bu ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflaydigan jinoyat qonunida nazarda tutilgan obyektiv va subyektiv belgilar yig'indisidir [15, 52-b., 80-b.].

A.I. Rarogning ilmiy qarashlariga qo'shilsa bo'ladi, jinoyat – bu haqiqiy real voqelikda sodir etilgan qilmish, jinoyat tarkibi esa qilmishning jinoiyligini belgilaydigan vosita hisoblanadi. Mazkur instrument, vosita jinoyat huquqi nazariyasida ishlab chiqilgan va jinoyat qonunida o'z ifodasini topgan, ya'ni mustahkamlangan. Yuqoridagi qarashlar jinoyat tarkibini jinoyat qonuni dispozitsiyasida nazarda tutilgan normalar bilan o'xshatish (identifikatsiyalash)ga olib kelishi mumkin. Jinoyat tarkibining “normativ modeli” sifatida tushunish Germaniya jinoyat huquqi nazariyasida mavjud bo'lib, unda jinoyat tarkibi tushunchasi o'rniga “qonun tarkibi” tushunchasi ishlatiladi.

A.V. Naumov esa “jinoyat tarkibi – bu ijtimoiy xavfli qilmishni muayyan jinoyat sifatida (masalan, o'g'rilik yoki haqorat va talonchilik yoki bezorilik sifatida) tavsiflaydigan, jinoyat qonunida mustahkamlangan obyektiv va subyektiv belgilar yig'indisidir” deydi. Olimning fikridan ko'rinib turibdiki, jinoyat taribi – bu jinoyatning yuridik, formal xususiyati hisoblanadi. U tarkib turiga qarab jinoyatga baho beruvchi kategoriya hisoblandi [16, 330-b.].

N.F. Kuznesova jinoyat tarkibining bunday tushunchasiga keskin ravishda qarshi chiqib, u bunday qarash vakillarining ilmiy qarashlarini “jinoyat tarkibini jinoyatning qonun (huquq)ga xiloflik belgisiga kiritishga urinish” yoki “jinoyat tarkibini jinoyat qonuni dispozitsiyasi normasiga o'xshatish”ga qiyoslash deb hisoblagan edi.

Darhaqiqat, odatda jinoyat tarkibi – bu jinoyat qonuniga ko'ra muayyan jinoyat-

ni tavsiflaydigan belgilar yig'indisidir. Har qanday ijtimoiy xavfli qilmish odatda mazkur belgilarga muvofiq kelgandagina jinoyat deb topilishi mokin bo'ladi. Bizga ma'lumki, jinoyat tushunchasiga berilgan ta'rif yoki uning xususiyati hech qachon jinoiy javobgarlikning asosi bo'la olmaydi. Shuningdek, jinoyat qonuni dispozitsiyasi normasi ham bunday asos bo'la olmaydi. Har qanday javobgarlik turining asosi huquqbuzarlik, ma'lum shaxs ijtimoiy xulq-atvori bo'lishi mumkin. Muayyan huquqbuzarlik ta'rif, xususiyati yoki qonun normasi javobgarlikning asosi bo'la olmaydi. Mazkur konsepsiya bo'yicha jinoyat tarkibini “qonunchilik tuzilishi”, “normativ modeli” deb hisoblash, o'z navbatida, jinoyat tarkibining barcha alomatlari mavjudligi jinoiy javobgarlikning yagona asosi ekanligiga qaysidir ma'noda zid xususiyat kasb etadi.

Yuqoridagilardan kelib chiqib jinoyat huquqi nazariyasida ba'zi olimlar jinoyat tarkibi jinoiy javobgarlikning yagona asosi ekanligidan umuman voz kechish lozimligini o'z ilmiy ishlarida ta'kidlab o'tishadi [17, 107-b.]. Ushbu konsepsiyaga ko'ra jinoyat tarkibi nazariy va huquqiy (yuridik) abstraksiya sifatida namoyon bo'lib, u jinoyat qonunida qonun chiqaruvchi tomonidan nazarda tutilgan jinoyat va uning belgilarini nazarda tutadi.

Mazkur konsepsiya tarafdorlari A.N. Ignatov, I.Y. Gontar [18; 26, 10-b.]. va boshqalar hisoblanadi. Bunda jinoyat tarkibi nominal (nazarda tutilganlik) xususiyatini kasb etadi. Shuningdek, jinoyat tarkibi jinoyat bilan o'zaro munosabatida namoyon bo'lish va uning tushunchasi ko'rinishida bo'ladi. Natijada bu umumiy qoidalarni anglatuvchi prinsip darajasiga olib chiqiladi. Qonun chiqaruvchi jinoyat qonuni Umumiy qismida jinoyat va uning belgilarini ochib beradi hamda Maxsus qismida esa har bir jinoyat tarkibi obyektiv tomonini namoyon qiluvchi belgilarni nazarda tutib, mazkur jinoyat tarkibi belgilari ro'yxatini har bir jinoyatning o'ziga xos-

ligidan kelib chiqib jinoyat qonunida mustahkamlab qo'yadi.

Yuqorida keltirilgan har bir konsepsiya o'ziga xos ravishda jinoyat tarkibi tushunchalarini shakllantirib beradi. Birinchisiga ko'ra, jinoyat tarkibi jinoyat qonunida nazarda tutilgan jinoyatni tashkil qiluvchi belgilar yig'indisi tushunilsa, ikkinchisiga ko'ra jinoyat qonuniga ko'ra ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflovchi belgilar yig'indisi anglanadi [19].

Birinci konsepsiyasiga ko'ra jinoyat tarkibi jinoyat qonuniga ko'ra ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflovchi belgilar yig'indisidir. Jinoyat tarkibi belgilari nafaqat jinoyat qonunida nazarda tutilgan element (tomon)larni tavsiflaydi, balki jinoyatning umumiy to'rtta zaruriy belgilarini ham, o'z navbatida, xarakterlab tavsiflab beradi. Ikkinchi konsepsiyaga ko'ra esa jinoyat tarkibi jinoyat qonuni Maxsus qismi muayyan norma dispozitsiyasida qonun chiqaruvchi tomonidan nazarda tutilgan ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflovchi belgilari majmuyidir.

Hozirgi kunda jinoyat tarkibiga ta'rif berishda bir guruh olimlar [20] "normativ" yoki "qonunchilik modeli" deb nom olgan konsepsiyaga asoslanadilar. Shuningdek, bu yondashuvdan kelib chiqib jinoyat qonunida nazarda tutilgan ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat deb e'tirof etadigan obyektiv va subyektiv belgilar majmuyiga jinoyat tarkibi tushunilishi lozimligini ilgari suradilar.

Qonun chiqaruvchi tomonidan "jinoyat tarkibi"ga ta'rif berilmagan. Jinoyat tarkibi tushunchasiga ta'rif faqat ilmiy tadqiqot ishlari va darsliklarda o'z ifodasini topgan.

Bir guruh olimlar tomonidan jinoyat tarkibi deganda jinoyat qonunida mustahkamlangan, muayyan ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat sifatida tavsiflaydigan belgilar yig'indisi deb e'tirof etiladi. Ularning fikricha, jinoyat tarkibi qilmishni jinoyat sifatida e'tirof etish uchun yuridik asos hisoblanadi [21; 6, 3-b.].

Boshqa guruh olimlar esa "Jinoyat tarkibi deganda, aniq ijtimoiy xavfli qilmishni jinoyat deb baholash uchun zarur bo'lgan obyektiv va subyektiv elementlar yig'indisi tushuniladi. Bu elementlar jinoyat qonunida mustahkamlanganligi bois, u yoki bu ijtimoiy xavfli qilmishning jinoyat deb baholanishi uchun zarur hisoblanadi [22, 13b., 130-b.]."

Jinoyat tarkibi obyektiv tomoni genezisi uning dastlabki yuzaga kelish asoslari bilan bog'liq bo'lib, u o'z-o'zidan jinoyat tarkibi bilan uzviy bog'liqdir.

Xulosalar

Xulosa qilib aytganda, zamonaviy jinoyat-huquqiy doktrinasida jinoyat tarkibiga abstraksiya, kategoriya yoki qonunchilik modeli sifatida qarash tobora kuchayib bormoqda. Shu bilan birga ularda jinoyat va "qonun tarkibi" alohida tushunchalar bo'lib, ularni bir-biridan farqlash lozim.

XX 50–60-yillarida esa u haqidagi turli xil konsepsiyalar (abstraksiya, real jinoyat tarkibi, qonunchilik modeli) jinoyat obyektiv tomoni belgilari asosida yanada rivojlantirildi. Jinoyat tarkibi tushunchasi vujudga kelishi va rivojlanish asosi sifatida tarixiy rivojlanishning barcha bosqichlarida jinoyat obyektiv tomoni belgilari markaziy o'rinni egallab keldi.

Bundan tashqari, fikrimizcha, ilmiy-nazariy doktrinada, shuningdek xorijiy mamlakatlar jinoyat qonunchiligida shakllangan jinoyat tushunchasiga doir qoidalarni jinoyat obyektiv tomoni belgilarini inobatga olgan holda qonun darajasida mustahkamlash zarur. Bunday samarali tajriba, xususan, Moldova [23] JK Umumiy qismi normalarida aks etgan. Shu munosabat bilan amaldagi O'z.R Jinoyat kodeksi 16-moddasi 1-qismiga quyidagicha o'zgartirish kiritish taklif qilinadi:

Sodir etilgan ijtimoiy xavfli qilmish jinoiy javobgarlikka tortishning real asosi hisoblanadi, jinoyat qonunida nazarda tutilgan jinoyat tarkibining barcha alomatlari esa jinoiy javobgarlikning huquqiy asosi hisoblanadi. Ushbu kodeksda nazarda

tutilgan aybli ijtimoiy xavfli qilmish (harakat yoki harakatsizlik)ni tavsiflovchi jinoyat tarkibi obyektiv belgilari va subyektiv belgilarini sodir etish jazo qo'llash tahdidi bilan jinoyat deb topiladi. Jinoyat tarkibi obyektiv tomoni belgilari asosida uning subyektiv belgilari aniqlanadi".

Bizning fikrimizcha, jinoyat qonuniga ushbu o'zgartirishning kiritilishi jinoyat va jinoyat tarkibi tushunchalarini o'zaro munosabatini aniqlashtiradi, uyg'unlashtiradi va huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlari tomonidan jinoyatlarni to'g'ri kvalifikatsiya qilinishiga olib keladi.

REFERENCES

1. Kurs ugolovnogogo prava. Uchenie o prestuplenii [Criminal law course. The doctrine of crime]. Ed. N.F. Kuznetsova, I.M. Tyazhkova. A common part. Moscow, Zertsalo-M, 2002, vol. 1, p. 166.
2. Aktualnie problemi Obshey chasti ugolovnogogo prava [Actual problems of the General part of criminal law]. Ed. I.A. Podroikina, I.A. Fargiev. Moscow, Prospect, 2019, p. 170.
3. Tagansev N.S. Russkoe ugolovnoe pravo. Chast Obshaya [Russian criminal law]. Part General. St. Petersburg, 1902, vol. 1, p. 336.
4. Shimbareva N.G. Razvitie ucheniya o sostave prestupleniya v sovremennoy doktrine ugolovnogogo prava. Aktualnie problemi ugolovnogogo prava (chast obshaya) [Development of the doctrine of the corpus delicti in the modern doctrine of criminal law. Actual problems of criminal law (general part)]. Rostov-on-Don, Book Publ., 2006, p. 143.
5. Tagansev N.S. Russkoe ugolovnoe pravo. Chast obshaya [Russian criminal law]. Moscow, Nauka Publ., 1994, vol. 1, p. 141
6. Kurs ugolovnogogo prava. Obshchaya chast. Uchenie o prestuplenii [Criminal law course. General frequency. The doctrine of crime]. Ed. N.F. Kuznetsova, I.M. Tyazhkova. Moscow, Zertsalo-M, 2002, vol. 1, p. 172.
7. Traynin A.N. Obshchee uchenie o sostave prestupleniya [General doctrine of the composition of the crime]. Moscow, Gosyuzdat, 1957, p. 54.
8. Piontkovskiy A.A. Sovetskoe ugolovnoe pravo. Chast obshaya. [Soviet criminal law. Common]. Moscow, Leningrad, 1928, vol. 1, p. 241.
9. Ugolovnoe pravo. Chast obshaya [Criminal law. Common]. Moscow, 1939, p. 41.
10. Sverchkov V.V. Ugolovnoe pravo. Obshaya i Osobennaya chasti [Criminal law. General and Special parts]. 4th ed., revised. and additional. Moscow, Yurayt Publishing House, 2015, p. 91.
11. Kuznesova N.F. Problemi kvalifikatsii prestupleniy [Problems of qualification of crimes]. Moscow, 2007, p. 11.
12. Belogris-Kotlyarevskiy L.S. Uchebnik russkogo ugolovnogogo prava. Obshchaya i Osobennaya chasti [Textbook of Russian criminal law. General and Special parts]. Kiev, 1903, p. 105.
13. Kuznesova N.F. Izbrannie trudi [Selected works]. St. Petersburg, 2003, p. 484.
14. Kudryavsev V.N. Obyektivnaya storona prestupleniya [The objective side of the crime]. Moscow, 1960, pp. 46–47.
15. Zhuravlev M.P. et al. Ugolovnoe pravo Rossii. Chasti Obshchaya i Osobennaya [Criminal law of Russia. Parts General and Special]. Ed. A.I. Raroga. Moscow, 2008, p. 52.
16. Naumov A.V. Rossiyskoe ugolovnoe pravo. Obshaya chast: kurs leksiy [Russian criminal law. General frequency: a course of lectures]. 6th ed., revised. and additional. Moscow, Prospect, 2017, p. 330.
17. Prestuplenie i sostav prestupleniya kak yavleniya i ponyatiya v ugolovnom prave: Voprosy teorii i pravotvorchestva [Crime and elements of crime as phenomena and concepts in criminal law: Questions of theory and law-making]. Vladivostok, Dalnevostok Publishing House, University, 1997, p. 107.

18. Ignatov A.N., Kostareva T.A. Criminal liability and composition of the crime. Criminal law. General frequency: a course of lectures. Moscow, 1996, p. 26.
19. Blinnikov V.A., Brilliantov A.V., Vagin O.A. et al. Ugolovnoe pravo Rossii. Chasti Obshchaya i Osobennaya [Criminal law of Russia. Parts General and Special]. Ed. A.V.Brilliantova. 2nd ed., revised. and additional. Moscow, Prospekt, 2015.
20. Malinin V.B., Parfenov A.F. Obyektivnaya storona prestupleniya [The objective side of the crime]. St. Petersburg, Publishing House of the Legal Institute, 2004, p. 6.
21. Rustambayev M.X. O'zbekiston Respublikasi jinoyat huquqi kursi. Jinoyat haqida ta'limot [Course of Criminal Law of the Republic of Uzbekistan. The Doctrine of Crime]. 2nd edition, supplemented and revised. Tashkent, Military-Technical Institute of the National Guard of the Republic of Uzbekistan, 2018, vol. 1, p. 137.
22. Criminal Code of the Republic of Moldova No. 985-XV of April 18, 2002 (as amended and supplemented as of November 11, 2021). Available at: http://continent-online.com/Document/?doc_id=30394923#pos=808;-50/.
23. Ugolovnoe pravo Rossii. Chasti Obshchaya i Osobennaya [Criminal law of Russia. Parts General and Special]. Ed. A.I. Rarog. 10th ed., revised. and additional. Moscow, Prospekt, 2020, p. 80.
24. Gontar I.Ya. Prestuplenie i sostav prestupleniya kak yavlenie i ponyatie v ugolovnom prave [Crime and composition of a crime as a phenomenon and concept in criminal law]. Vladivostok, 1997, p. 10.
25. Kochoi S.M. Ugolovnoe pravo. Obshchaya i Osobennaya chasti: kratkiy kurs [Criminal law. General and Special parts: a short course]. Moscow, Contract, Wolters Kluwer, 2010.
26. Basova T.B., Blagov E.V., Golovnenkov P.V. Ugolovnoe pravo Rossiiskoi Federatsii. Obshchaya i Osobennaya chasti [Criminal law of the Russian Federation. General and Special parts]. Ed. A.I. Chuchaeva. Moscow, Contract, INFRA-M, 2013.
27. Popov A.N., Fedyshina P.V., Zimireva L.A. Obyektivnaya storona sostava prestupleniya [Objective side of the crime: a tutorial]. Under common ed. A.N. Popova. St. Petersburg, St. Petersburg Institute of Law (branch) of the Academy of the Prosecutor General's Office of the Russian Federation, 2015, p. 3.
28. Usmonaliev M., Bakunov P. Jinoyat huquqi [Criminal law. General section]. Tashkent, Nasaf, 2010, p. 130.

YURIDIK FANLAR AXBOROTNOMASI ВЕСТНИК ЮРИДИЧЕСКИХ НАУК REVIEW OF LAW SCIENCES

Huquqiy ilmiy-amaliy jurnal

Правовой научно-практический журнал

Legal scientific-practical journal

1 / 2022

BOSH MUHARRIR:

Tashkulov Akbar Djurabayevich

Toshkent davlat yuridik universiteti rektori

BOSH MUHARRIR O'RINBOSARI:

Salayev Nodirbek Saparbayevich

Ilmiy ishlar va innovatsiyalar bo'yicha prorektor, y.f.d.,
professor

Mas'ul muharrir: O. Choriyev

Muharrirlar: Sh. Jahonov, K. Abduvaliyeva,
F. Muhammadiyeva, Y. Yarmolik

Texnik muharrirlar: U. Sapayev, D. Rajapov

Tahririyat manzili:

100047. Toshkent shahar, Sayilgoh ko'chasi, 35.
Tel.: (0371) 233-66-36 (1169)

Web-sayt: www.tsul.uz

E-mail: lawjournal@tsul.uz

Jurnal 15.03.2022-yilda tipografiyaga
topshirildi. Qog'oz bichimi: A4.
Shartli 21,36 b.t. Adadi: 100. Buyurtma: № 7.

TDYU tipografiyasida chop etildi.